

TEZAURUL MONETAR DIN SECOLUL AL XVIII-LEA DESCOPERIT LA MĂNĂSTIREA CAȘIN (JUD. BACĂU)

AL. ARTIMON și C. EMINOVICI

În primăvara anului 1962, cu prilejul lucrărilor agricole, locuitorul Nicolae N. Avădanei a descoperit în grădina sa, pe locul numit Sărățel, un tezaur de monede turcești din secolul al XVIII-lea¹.

Monedele au fost depuse inițial într-un vas ce se afla la o adâncime ce nu depășea 0,20 m de la suprafața actuală a solului și din care s-au păstrat doar câteva fragmente. Fragmentele ceramice păstrate (printre care și fundul vasului, cu un diametru de 8 cm.) ne arată că vasul era lucrat la roată, dintr-o pastă fină, de culoare cărămizie, bine frământată și arsă puternic. La exterior, în anumite porțiuni, vasul era smălțuit. Deasupra smălțului era depusă o crustă puternică de arsură. După forma fundului vasului păstrat cât și după poziția pastei el datează din secolul al XVIII-lea.

Tezaurul de care ne ocupăm se compune din 43 monede, emisiuni ale sultanilor Ahmed III, Mahmud I, Osman III și Mustafa III. Toate monedele ce alcătuiesc tezaurul sînt din argint și au o greutate totală de 919,10 grame.

Dăm mai jos descrierea monedelor din tezaur :

I. Emisiuni de la Ahmed III (1703—1730)

- 1—4. Guruși. Anul hegirei 1115. Monetăria Constantinopol (fig. 1/1) Nuri Pere², nr. 516.
5. ırmilik. Anul hegirei 1115. Monetăria Constantinopol (fig. 1/2) Nuri Pere, nr. 517.

II. Emisiuni de la Mahmud I (1730—1754)

- 6—29. Guruși. Anul hegirei 1143. Monetăria Constantinopol (fig. 1/3) Nuri Pere, nr. 573.

1 O mențiune asupra descoperirii acestui tezaur vezi la C. Buzdugan, *Descoperiri de monede antice intrate în colecțiile Muzeului de istorie al orașului Gh. Gheorghiu-Dej*, în SCN, IV, p. 445.

2 Pentru identificarea monedelor turcești am folosit pe Nuri Pere *Osmanlı-larda Madenî paralar*, Istanbul, 1968 (în continuare se va cita prescurtat Nuri Pere).

1

2

3

4

Fig. 1. Monede din tezaurul de la Mănăstirea Cașin

- 30—36. Guruși. Anul hegirei 1143. Monetăria Constantinopol (fig. 1/4) Nuri Pere, nr. 572.
 37—38. ırmilik. Anul hegirei 1143. Monetăria Constantinopol (fig. 2/1) Nuri Pere, nr. 569.
 39. ırmilik. Anul hegirei 1143. Monetăria Constantinopol (fig. 2/2) Nuri Pere, nr. 574.
 40. onlyk. Anul hegirei 1143. Monetăria Constantinopol (fig. 2/3) Nuri Pere, nr. 575.

III. Emisiuni de la Osman III (1754—1757)

- 41—42. onlyk. Anul hegirei 1168. Monetăria Constantinopol (fig. 2/4) Nuri Pere, nr. 600.

IV. Emisiuni de la Mustafa III (1757—1774)

43. ırmilik. Anul hegirei 1171. Anul II de domnie (1758—1759). Monetăria Istanbul (fig. 2/5).
 Nuri Pere, nr. 636.

După cum se poate observa, tezaurul se eșalonează pe o perioadă de 56 de ani. Cele mai vechi monede sînt emisiuni de la Ahmed III (1703-1730), iar cea mai recentă monedă este un ırmilik emis de Mustafa III în anul II de domnie (1758—1759). În marea lor majoritate monedele sînt bine conservate. O piesă prezintă urme de perforare, cîteva sînt tăiate pe margine, iar 6 au creștături marginale ce constituie defecte de batere. Unele din ele sînt tocite pe o parte și pe alta, probabil, datorită circulației lor. Diametru și greutatea pieselor variază în raport cu valoarea lor :

Astfel, gurușul — piesă de 40 parale are diametru 37—39 mm și greutatea de 22—25 grame.

— ırmilikul, piesă de 20 parale ; diametru 30—32 mm, greutatea 10—12 grame.

— onlyk-ul, piesă de 10 parale ; diametru 24—25 mm, greutatea 5,23 grame.

Descoperirea de la Mănăstirea Cașin ridică o serie de probleme legate de circulația monedelor turcești în această vreme în Moldova. Este cunoscut faptul că începînd cu secolul al XVI-lea, o dată cu expediția lui Soliman Magnificul de la 1538, Moldova devine dependentă din punct de vedere politic și economic față de Imperiul otoman. Această dependență politică și economică, fără a înlocui cu totul relațiile cu celelalte state, dă o pondere mare relațiilor comerciale cu Imperiul otoman. Iar ca o consecință firească a acestor stări de lucruri, pe piața Moldovei circulă o mare cantitate de monedă turcească, alături de celelalte monede străine (poloneze, rusești, austriece, venețiene, olandeze). Acest lucru este documentat de numeroase descoperiri de monede efectuate pe teritoriul Moldovei din secolul al XVIII-lea. Între monedele turcești, pornind de la aspri care reprezentau cea mai mică monedă în circulație, în ordine ascendentă veneau paraua, piesă de 3 bani, și piatrul care se fixează în secolul al XVIII-lea la 120 de aspri sau 40 de parale. Această monedă, echivalentă într-o oarecare măsură cu talerii olandezi, austrieci, germani a început să fie emisă la sfîrșitul secolului al XVII-lea, mai precis

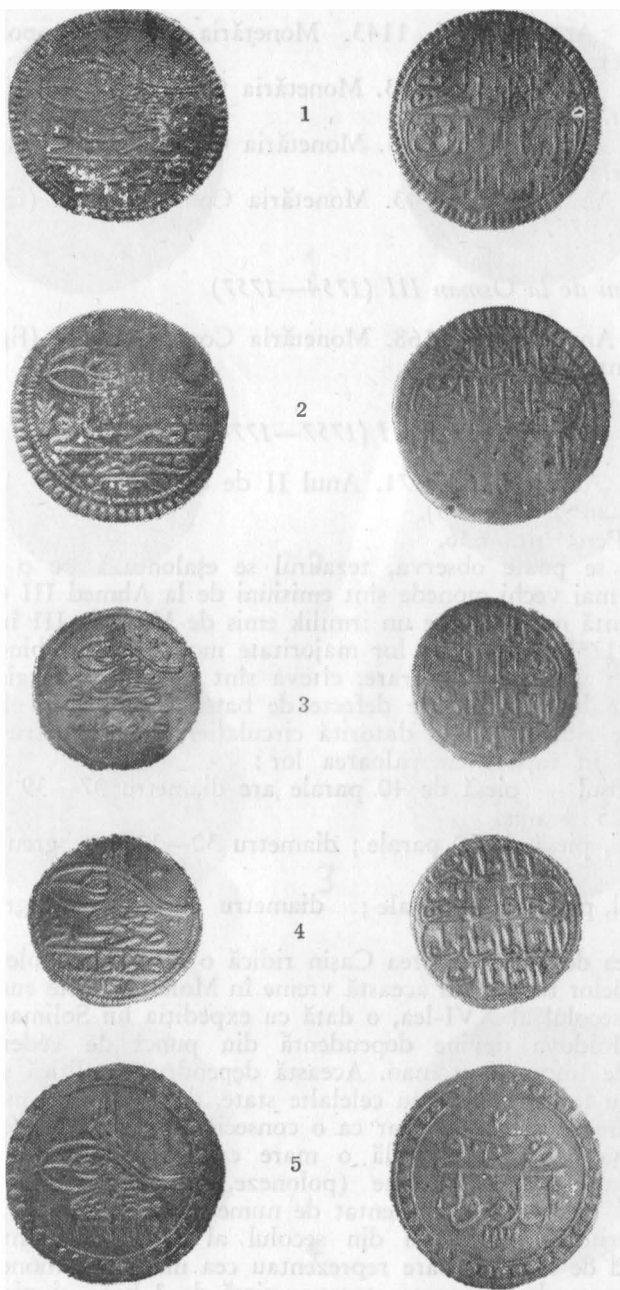

Fig. 2. Monede din tezaurul de la Mănăstirea Cașin

începînd cu anul 1687 în timpul sultanului Soliman II³. La mijlocul secolului al XVIII-lea piastrul ajunge să fie echivalent cu leul, fixat și el la 120 de bani⁴. Dintre monedele turcești care circulau în secolul al XVIII-lea în Țările Române enumerăm: guruși, altmislik-uri, onlyk, irmilik, zoltta etc. Circulau de asemenea o serie de monede de aur turcești: galbeni stambolîi (de Istanbul), zingirlii, turalii, funducii, zarmacupi⁵.

Pe teritoriul Moldovei în mai toate localitățile s-au descoperit monede turcești din secolul al XVIII-lea. Tezaure monetare turcești s-au găsit la Focșani⁶, Cîrlige⁷, Copăcești⁸, Cleja⁹, Burca¹⁰, ale căror monede prezintă analogii cu cele de la Mănăstirea Cașin.

O altă problemă ce se pune este aceea a explicării prezenței la Mănăstirea Cașin a tezaurului de monede turcești din secolul al XVIII-lea, a condițiilor teaurizării lor și a valorii acestui lot de monede.

Se cunoaște faptul că localitatea Mănăstirea Cașin se află într-o zonă cu așezări rurale străvechi.

Primele mențiuni documentare privind localitățile ce au existat pe aceste locuri datează de la începutul secolului al XV-lea. Astfel, într-un document dat de Alexandru cel Bun la 15 martie 1410, sînt menționate șase sate pe Cașin și Oituz¹¹. Într-un al document dat la 20 iunie 1443 este menționată siliștea de la Cașin¹².

Nu putem să nu arătăm faptul că în localitatea unde s-a descoperit tezaurul, voievodul Gheorghe Ștefan construiește în anul 1655 biserica „Sf. Voievozi”, punînd bazele viitoarei mănăstiri a Cașinului, pe apa cu același nume.

Locuitorii stabiliți în jurul mănăstirii se ocupau cu treburile gospodărești, cu lucru la călugării de aici, iar o altă categorie de țărani slobozi, numiți birșani, trecuți cu oile și vitele lor din Transilvania se ocupau cu creșterea vitelor, agricultura și cu vînzarea produselor în târguri, pe piața internă sau la Galați, pentru export. Ei au venit în aceste locuri din timpuri mai vechi, cu toate că documentele îi înregistrează numai în legătură cu neînțelegerile avute cu stăpînii¹³. Numărul lor a crescut simțitor către mijlocul secolului al XVIII-lea. Ocupîndu-se cu comerțul și beneficiînd de anumite avantaje din partea domniei, așa cum se arată în așezămîntul din 1740 că „pentru mei și alte bucate de brînză, lînă, cergi, burci ce ar duce la Galați și la alte tîr-

3 Octavian Iliescu, *Moneda în România*, București, 1970, p. 51.

4 *Istoria României*, III, p. 380.

5 *Ibidem*, p. 381.

6 M. Chitescu, Gh. Constantinescu, *Trei tezaure monetare feudale descoperite în raionul Focșani*, în *Danubius*, I, 1967, p. 224 și urm.

7 *Ibidem*.

8 V. Căpitanu și C. Buzdugan, *Un tezaur de monede turcești descoperite la Copăcești (jud. Vrancea)*, în *Carpica*, 1969, p. 349.

9 Tezaurul a fost descoperit în anul 1969 în Cleja, la locul „Dealul Alexandrina” (se păstrează în colecția muzeului din Bacău).

10 Tezaurul a fost găsit în anul 1971 în localitatea Burca, comuna Vidra, jud. Vrancea. Monedele în număr de 72 bucăți au fost descoperite într-o ulcică de lut. Informația o deținem de la I. Mitrea, lect. univ. Institutul pedagogic Bacău.

11 *Documente privind istoria României, seria A, Moldova, sec. XIV—XV*, vol. I, p. 22—23 (nr. 27).

12 *Ibidem*, p. 197 (nr. 233).

13 V. Mihordea, *Relațiile agrare din secolul al XVIII-lea în Moldova*, București, 1968, p. 147.

14 *Ibidem*, p. 147, nota 354.

guri, de vânzare și ori ce ar vinde la oamenii noștri de țară nici o vamă să nu dea"¹⁴, e normal ca să dispună de anumite sume de bani.

În această situație e firesc ca tezaurul descoperit la Mănăstirea Cașin să fi aparținut unui locuitor din categoria mai sus menționată, antrenat în producția pentru piață și care a ascuns această sumă în urma unui pericol.

În ce privește valoarea monedelor din tezaur, constatăm că cele 43 piese reprezentau un capital de 1530 parale echivalente la mijlocul veacului al XVIII-lea cu 38 de lei și 30 de bani. Studiarea câtorva documente privind unele vânzări de bunuri sau tranzacții comerciale ce au loc în primele șase decenii ale secolului al XVIII-lea ne va permite să ne facem o idee despre ceea ce se putea cumpăra cu această sumă în epoca respectivă. În 1742 negustorii plăteau în Moldova 3 lei și jumătate chila de grâu de 18 dimirlii și un leu și 30 de bani pe chila de orz. În 1755 egumenul de la Voroneț a cumpărat porumb de pe piață cu doi lei merța, adică 4 lei chila.¹⁵

La 1715 un cal se vindea cu 20 lei, iar la 1748 s-au vândut 5 boi drept 85 lei, adică 17 lei un bou¹⁶.

Într-un document din 19 august 1742 în conflictul dintre birșani cu egumenii de la mănăstirile Cașin și Bogdana s-au oprit 5 oi pentru 5 lei¹⁷.

În concluzie, la mănăstirea Cașin avem de a face cu o sumă bănească ce putea proveni dintr-o tranzacție comercială curentă. Condițiile ascunderii acestei sume rămân încă necunoscute. În orice caz monedele au fost îngropate după anul 1759, data celei mai recente piese monetare din tezaur.

DER MÜNZSCHATZ VON MĂNĂSTIREA CAȘIN, KREIS-BACĂU (18 Jahrhundert)

Zusammenfassung

Im Frühjahr 1962 wurde in der Artschaft Mănăstirea Cașin aus dem Bezirk Bacău ein Schatz türkischer Münzen aus dem 18. jh. gefunden.

Der Schatz enthält 43 Silbermünzen die während der Regierungen der Sultane Ahmed III, Mahmud I, Osman III, und Mustafa III geprägt wurden.

Die Untersuchung dieses Schatzes führt die Verfasser zu einigen interessanten Schlüssen über den Umlauf der türkischen Münzen in der Moldau des 18. jhs. Desgleichen werden die Ursachen der Verhörung sowie der Wert der geborgenen Münzen besprochen; die geborgene Summe konnte aus einer gewöhnlichen Handelstransaktion herköünftig sein; die Münzen wurden nicht früher als im Jahre 1759 — das Prägungsdatum der neuesten Münze des Schatzes — in die Erde eingegraben.

VERZEICHNIS DER ABBILDUNGEN

Fig. 1. — Münzenschatz von Mănăstirea Cașin.

Fig. 2. — Münzenschatz von Mănăstirea Cașin.

¹⁵ *Ibidem*, p. 39.

¹⁶ *Ibidem*, p. 40, nota 221.

¹⁷ *Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea, vol. II, Moldova, 1966*, p. 251—252.